

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה : בגרות

מועד הבחינה : קיץ תשפ"ה, 2025

מספר השאלון : 49182

שיטות מחקר במדעי החברה (מתודולוגיה)

הוראות

א. משך הבחינה : שתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה שלושה פרקים.

נקודות	36	—	(4 סעיפים x 9)	—	פרק ראשון
נקודות	20	—	(10 x 2)	—	פרק שני
<u>נקודות</u>	<u>44</u>	—	(22 x 2)	—	פרק שלישי
נקודות	100	—	סך הכול		

ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין.

ד. הוראות מיוחדות : אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד, יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (36 נקודות)

קראו בעיון את הקטע שלפניכם, וענו על ארבעה סעיפים מן השאלות 1-4 (לכל סעיף 9 נקודות).

בשנת 2023 פורסמו באתר משרד הבריאות נתוני המחקר הארצי האחד עשר על בריאות ורווחה של בני נוער בישראל. המחקר בישראל נערך כחלק ממחקר כלל עולמי של ארגון הבריאות העולמי, שמבקש ללמוד על חיי היום-יום של בני הנוער בישראל ובעולם בתחומים שונים בין השנים 1994-2023.

המחקר מתמקד בתלמידי בית ספר בשלוש שכבות גיל: כיתות ו' (בני 11-12), ח' (בני 13-14) ו-י' (בני 15-16). המדגם נבנה כך שמכל איזור גיאוגרפי נדגמו מספר בתי ספר שבפיקוח משרד החינוך, מכל סוגי בתי הספר הממלכתיים (ממלכתי, ממלכתי דתי, ערבי) באופן יחסי. מכל בית ספר שנבחר נדגמה כיתה אחת (כיתה אס / כיתה מחנך) מכל שכבת גיל שצוינה. הכיתות נדגמו בצורה אקראית, כאשר כל התלמידים השייכים לכיתה הנדגמת, אשר נכחו ביום העברת השאלונים, נכללו במדגם.

אחד הנושאים שנבדקו במחקר זה הוא הקשר בין הורים וילדיהם. למשל, נבדקה מידת הקלות של תלמיד לשוחח עם הורה אחד לפחות על נושא שמטריד אותו מאוד. להלן הממצאים:

טבלה מספר 1:

אחוז התלמידים שקל להם לשוחח עם הורה אחד לפחות על עניינים שמאוד מטרידים אותם, לפי מגזר, מגדר וכיתה בשנת 2023 (באחוזים):

כיתה/מגזר	מגזר יהודי		מגזר ערבי		סה"כ
	בנים		בנות		
ו'	96.2%	93.8%	96.0%	96.3%	95.4%
ח'	91.4%	87.8%	95.6%	92.6%	91%
י'	85.8%	84.0%	91.1%	89.8%	86.5%

כמו כן, המחקר בחן באיזו מידה הורים יודעים דברים על ילדיהם בשבע סוגיות שונות (נושאים שונים). החוקרים שאלו את הנחקרים שאלות שונות, שאלה אחת לכל סוגייה / נושא. התלמידים התבקשו לענות באיזו מידה הם מספרים להוריהם על כל אחת מן הסוגיות המוצגות בטבלה הבאה, כאשר התשובות האפשריות היו "כלל לא", "במידה מועטה", "במידה בינונית", "במידה רבה".

שימו לב: הטבלה מתייחסת רק למי שענה "במידה רבה".

טבלה מספר 2:

אחוז התלמידים שהוריהם יודעים על כל אחד מהסוגיות הבאות בחייהם במידה רבה, לפי מגדר

סוגיה/מגדר	בנים	בנות	סה"כ
מי הם חבריך?	68.8%	76.4%	72.7%
איך אתה מבזבז את כספך?	70.0%	74.8%	72.4%
איפה אתה מסתובב אחרי בית הספר?	79.8%	88.1%	84.0%
כמה זמן ביום אתה גולש באינטרנט?	57.4%	59.6%	58.5%
באילו אתרים אתה גולש באינטרנט?	44.2%	57.4%	51.0%
לאן אתה הולך מאוחר בערב?	81.8%	90.0%	86.0%
מה אתה עושה בזמן הפנוי?	64.1%	64.3%	64.2%

הראל-פיש, י., בן-מאיר, ל., גלעדי, א., מנור, מ., טסלר, ר., וולש, ס. (2023). נוער בישראל: בריאות, רווחה נפשית וחברתית ודפוסי התנהגויות סיכון בקרב בני נוער בישראל. סיכום ממצאי מחקר HBSC ישראל לשנת 2023. ניתוח מגמות בין השנים 1994-2023 והשוואה בין-לאומית. אוניברסיטת בר-אילן. אוחר מתוך: gov.il [14.05.2025]

ענו על ארבעה סעיפים מהשאלות 1-4 (לכל סעיף 9 נקודות):

1. א. נסחו השערת מחקר שיכולה לעלות מן הנתונים של טבלה מספר 1 ביחס לכיתה. הביאו שני נתונים מהטבלה לביסוס ההשערה.
ב. הסבירו מהו מדגם מייצג. האם המדגם שנלקח במחקר זה הינו מייצג? הסבירו את תשובתכם על סמך הקטע.
2. א. ציינו משתנה תלוי, ומשתנה בלתי תלוי אחד מטבלה מספר 1.
ב. באיזה סולם מדידה נמדד המשתנה "כיתה"? בטבלה מספר 1? הציגו את סולם המדידה ונמקו את תשובתכם.
3. א. מהי הסוגייה לגביה התלמידים (בנים ובנות) מספרים הכי פחות להוריהם? הביאו שני נתונים מן הטבלה שתומכים בטענה זו.
ב. מהי ההגדרה האופרציונלית של המשתנה "סוגייה"? בטבלה מספר 2?
4. א. הסבירו מהו מערך מחקר מתאמי, והסבירו מדוע המחקר שנערך על תלמידי בתי הספר ומוצג בקטע בוצע באמצעות מערך מחקר מסוג זה.
ב. הציגו שניים מן המאפיינים של המחקר המדעי, והדגימו אותם מתוך הקטע.

פרק שני (20 נקודות)

ענו על שתיים מהשאלות 5-10 (לכל שאלה 10 נק):

5. חוקרים בנו שאלון שבחן את הקשר בין ביטחון עצמי לבין הציונים בבגרות במתמטיקה. אחת השאלות שהתלמידים התבקשו לענות עליה היא: "מהו ציונכם בבחינת הבגרות במתמטיקה? (ציינו תשובתכם במספר)"

הסבירו מהי שאלה עקיפה ומהי שאלה ישירה.

האם השאלה שבפתיח היא עקיפה או ישירה? נמקו את תשובתכם.
6. הציגו נקודת דמיון אחת ונקודת שוני אחת בין ראיון מובנה ושאלון סגור, והציגו שני דוגמאות למקרים בהם עדיף להשתמש בראיון מובנה ולא בשאלון סגור.
7. חוקר בנה שאלון שבדק את שביעות רצון התלמידים מן המורים שלהם במקצועות מדעי החברה. החוקר העביר את השאלון לתלמידי כיתה י"א בסוף שנת הלימודים וסוף השנה שאחריה.

הסבירו מהי מהימנות בין שופטים ומהי מהימנות שחזור.

באיזה מסוג המהימנות על החוקר להשתמש כדי לוודא שהשאלון מהימן? נמקו את תשובתכם.
8. בבית הספר "עציוני" נמצא שהשם הנפוץ ביותר בקרב הבנים הוא משה, ובקרב הבנות השם הנפוץ ביותר הוא מיכל.

הסבירו מהו שכיח ומהו חציון.

האם השמות משה ומיכל הם שמות שמייצגים חציון או שכיח בבית הספר "עציוני"? הסבירו את תשובתכם.
9. חוקר טען: כל חוקר הוא יציר התרבות ממנה בא, ולכן הסובייקטיביות של החוקר יכולה לייצר בעיה בעריכת המחקר.

הסבירו את טענתו של החוקר, והציגו בעיה נוספת שייחודית לחוקר מדעי החברה.
10. מהו משתנה בדיד ומהו משתנה רציף?

האם המשתנה "מספר השולחנות בכיתה" הוא בדיד או רציף? נמקו את תשובתכם תוך שימוש במושג הרלוונטי.

פרק שלישי (44 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 11-18 (לכל שאלה 22 נקודות)

סוציולוגיה

"מאחורי המספרים" - זהו סרט ביוגרפי המספר את סיפורן של שלוש נשים אפרו-אמריקאיות מבריקות אשר עבדו בנאס"א (סוכנות החלל של ארה"ב), ומציג את התמודדותן עם הסטריאוטיפים לגבי נשים אפרו-אמריקאיות ובהכרתן כגאונות. שאר העובדים מסרבים להאמין ששלוש הנשים אכן חכמות, ולמרות הקשיים והסטריאוטיפים הן היו המוח מאחורי אחד המבצעים הגדולים בהיסטוריה.

11. הסבירו מהו סטראוטיפ. הדגימו סטראוטיפ שיכול להיות רלוונטי כלפי הנשים בסרט.

12. מהי תרבות משנה? האם אפרו-אמריקאים מהווים תרבות משנה בחברה האמריקאית? נמקו את תשובתכם.

פסיכולוגיה

13. בישיבת מורים בתיכון טענה אחת המורות "נעם הוא נער אינטליגנטי מאוד, בוודאי בכל תחום הוא מגלה אינטליגנציה גבוהה". האם, לדעתכם, טענה זו נכונה? הביאו נימוק מסוג הסבר לתשובתכם.

14. הסבירו את המושג "מחקרים מתאמיים" והביאו שני ממצאים ממחקרים אלה: אחד - התומך בטענה שהתורשה משפיעה על האינטליגנציה; והשני - התומך בטענה שהסביבה משפיעה על האינטליגנציה.

מדע המדינה

15. שיטת האלקטורים היא שיטה ייחודית שבה בוחרים את נשיא ארצות הברית. במקום שהבוחרים יבחרו ישירות את הנשיא, הם מצביעים על נציגים מיוחדים שנקראים "אלקטורים". כיצד גיון סטיוארט מיל היה מתייחס לשיטת הממשל של נציגים ("האלקטורים")?

16. הסבירו מהו עיקרון הפרדת רשויות על פי מונטסקייה. הציגו נימוק אחד לפיו הפרדת רשויות שומרת על חירות הפרט.

כלכלה

17. **א.** הסבירו מהי הפרטה, ומהי מטרתה של רגולציה ממשלתית. (14 נקודות)
- ב.** הציגו יתרון אחד וחסרון אחד לתהליך הפרטה במשק הישראלי. (8 נקודות)
18. אחד מיעדי הממשלה הוא העלאת שיעור התעסוקה בקרב גברים חרדים.
- א.** הציגו שני חסמים העומדים בפני אוכלוסייה זו בשוק העבודה. (8 נקודות)
- ב.** כיצד אפשר לעודד אוכלוסייה זו להצטרף לשוק העבודה? הסבירו באמצעות שני כלי מדיניות כלכלית-חברתית. (14 נקודות)

בהצלחה!